

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ

Інститут мікробіології і вірусології ім. Д.К. Заболотного НАН України
(ІМВ НАН України)

03143, м. Київ, вул. Академіка Заболотного, 154

тел.: +380445261179

secretar@imv.org.ua

ЗАТВЕРДЖУЮ
Директор Інституту мікробіології
і вірусології ім. Д.К. Заболотного НАНУ,
академік НАН України
Микола СПІВАК
1 вересня 20 25 р.

Оновлена робоча програма навчальної дисципліни

ОК04 ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА

(шифр і назва навчальної дисципліни)

освітня програма **третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти**

(назва освітньої програми)

напрямок підготовки **доктора філософії**

Галузь знань 091- Біологія (Е Природничі науки, математика та статистика)

Спеціальність 091 Біологія та біохімія (Е1 Біологія та біохімія)

ОП: Мікробіологія, Вірусологія та Біотехнологія

Обсяг, кредитів: 120 год, 4 кредити

Форма підсумкового контролю: диференційований залік

Затверджено Вченою радою Інституту мікробіології
і вірусології ім. Д.К. Заболотного НАН України
протокол № 8 від 26.08.2025 р

Київ 2025

Робоча програма обов'язкової навчальної дисципліни «Педагогічна практика» для підготовки докторів філософії з галузі знань **09 Біологія** (Е Природничі науки, математика та статистика), спеціальність **091 Біологія та біохімія** (Е1 Біологія та біохімія) денної форм навчання ОП «Мікробіологія», «Вірусологія», «Біотехнологія». Розглянуто і затверджено Вченою радою ІМВ НАН України протокол № 8 від 26.08.2025 р

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:

Іутинська Галина Олександрівна - доктор біологічних наук, професор, член-кореспондент Національної академії наук України, головний науковий співробітник відділу загальної та ґрунтової мікробіології Інституту мікробіології і вірусології ім. Д.К. Заболотного Національної академії наук України, вул. Академіка Заболотного, буд. 154, 03143, Київ, Україна,

Артюх Любов Олексіївна - кандидат біологічних наук, старший дослідник, старший науковий співробітник відділу репродукції вірусів Інституту мікробіології і вірусології ім. Д.К. Заболотного НАН України, вул. Академіка Заболотного, буд.154, 03143, Київ, Україна,

Скроцький Сергій Олександрович - кандидат технічних наук, завідувач лабораторії біотехнології мікробного синтезу Інституту мікробіології і вірусології ім. Д.К. Заболотного НАН України, вул. Академіка Заболотного, буд.154, 03143, Київ, Україна,

Андрієнко Олена Володимирівна – кандидат біологічних наук, вчений секретар Інституту мікробіології і вірусології ім. Д.К. Заболотного НАН України, вул. Академіка Заболотного, буд.154, 03143, Київ, Україна,

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

1.1. Програма з педагогічної практики здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії за спеціальністю 091 Біологія та біохімія освітньо-наукових програм «Мікробіологія», «Вірусологія» та «Біотехнологія» регламентує форми, організацію, здійснення та захист проходження педагогічної практики аспірантів. Практика організовується та проводиться відповідно до вимог постанови Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 «Про затвердження Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах)» із змінами, внесеними згідно з Постановами Кабінету Міністрів № 283 від 03.04.2019 р., № 502 від 19.05.2023 р.; № 507 від 03.05.2024 р.; № 426 від 08.04.2025 р. та інших нормативних документів Міністерства освіти і науки України,

1.2. Педагогічна практика (далі – Практика) є складовою частиною освітнього процесу здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії, обов'язковим компонентом підготовки науково-педагогічних працівників, що забезпечується поєднанням теоретичної підготовки з практикою. Педагогічна практика є апробацією здатності аспіранта до викладацької діяльності в системі вищої школи.

Об'єктом практики є науково-педагогічна діяльність у вищому навчальному закладі, а **предметом** – закономірності, прийоми, способи, методи та засоби науково-педагогічної діяльності, зумовлені її цілями, завданнями і змістом.

1.3. У системі підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії наук педагогічна практика виконує наступні функції:

- освітню;
- виховну;
- методичну;
- організаційну;
- інноваційну;
- комунікативну.

1.4. Загальний обсяг педагогічної практики складає 4 кредити ЄКТС (120 годин)

ОПИС ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, спеціалізація, освітній ступінь / освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
		денна форма навчання
Загальний обсяг кредитів – 4	Галузь знань 09 Біологія (Е Природничі науки, математика та статистика),	Вид дисципліни Обов'язкова
	Спеціальність 091 Біологія та біохімія (Е1 Біологія та біохімія)	Цикл підготовки практичний

Загальний обсяг годин для денної форми навчання – 120 год		Рік підготовки: 3-й
		Семестр: 5
Обсяг годин: аудиторних – 80 год. самостійної роботи здобувача – 40 год.	Освітньо-кваліфікаційний рівень: Доктор філософії PhD	Ознайомлювальна складова (пасивна): Лекції – 30 годин Практичні та/або лабораторні, семінарські заняття – 20 годин
		Активна складова: Лекції – 10 годин Практичні та/або лабораторні, семінарські заняття – 20 годин
		Самостійна робота – 40 годин
Вид семестрового контролю: диференційований залік		

Ознайомлювальна частина практики передбачає відвідування аспірантом лекцій, практичних, лабораторних, семінарських занять та консультацій, які проводять керівник практики від відповідної кафедри та інших викладачів за домовленістю з метою оволодіння навичками роботи з аудиторією, підготовки контрольних заходів, спостереження за роботою кафедри в цілому. Ця частина практики передбачає також відвідання занять, які проводять інші практиканти, з подальшим обговоренням та аналізом.

На ознайомлювальну частину педагогічної практики відводиться 50 годин (30 годин – відвідування лекцій (15 лекцій різних викладачів бази практики) і 20 годин – відвідування практичних та/або лабораторних, семінарських занять (10 занять різних викладачів бази практики).

Активна частина практика передбачає читання лекцій, підготовку та проведення зі студентами практичних, лабораторних, семінарських занять тощо безпосередньої самим практикантом; разом з керівником практики (викладачем) - підготовку та проведення модульних контрольних робіт з дисциплін, їх оцінювання; участь у підготовці та проведенні контрольних заходів (залік/іспит) з дисциплін тощо. До початку активної частини практики аспірант самостійно готує конспекти лекцій та презентації, методичні розробки до практичних та/або лабораторних занять, обговорює їх з науковим керівником та надає керівнику від бази практики для узгодження. За погодження з керівником практики від бази практики та науковим керівником аспірант може проводити навчальні заняття (лекції та практичні) зі студентами, що проходять практику на базі ІМВ НАН України. Такі заняття можуть бути зараховані аспіранту як частина його педагогічної практики.

На активну частину педагогічної практики відводиться 30 годин, з яких 10 годин – на читання лекцій (5 лекцій) та 20 годин (10 занять) - на проведення практичних, лабораторних, семінарських занять.

Самостійна робота аспіранта під час проходження педагогічної практики (40 годин) передбачає самостійну підготовку аспірантом конспектів лекцій, підбір ілюстративного матеріалу, підготовку презентації; інших навчально-методичних матеріалів, підготовку матеріалів для проведення лабораторних та/або практичних, семінарських занять; питань, які можуть бути використані під час контрольних заходів тощо.

Захист практики здійснюється на засіданні комісії, створеної за наказом директора Інституту, і оцінюється за 100-бальною шкалою з метою одержання еквівалентних оцінок за національною шкалою та за шкалою ЄКТС. При оцінюванні педагогічної практики обов'язково враховується оцінка, рекомендована керівником практики від бази практики.

Аспіранту, який не виконав програму практики, отримав негативний висновок щодо її проходження або незадовільну оцінку за результатами захисту, надається право її повторного проходження та захисту у встановленому порядку.

1.5. Організатором та базою для проходження педагогічної практики є факультети та Інститути ЗВО, з якими укладені угоди про співпрацю, в яких, зокрема, прописано можливість проходження педагогічної практики аспірантами і здобувачами ІМВ НАН України. Крім того, аспірант може пройти стажування на аналогічних кафедрах (підрозділах) 2-4 рівнів акредитації за власним вибором, користуючись можливостями мобільності аспірантів. Якщо аспірант як погодинник викладає певні навчальні дисципліни, цю діяльність за рішенням Вченої ради Інституту може бути зараховано як педагогічну практику.

2. ОРГАНІЗАЦІЯ І ПОРЯДОК ПРОВЕДЕННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ СТУПЕНЯ ДОКТОРА ФІЛОСОФІЇ

Педагогічна практика є важливою складовою навчально-виховного процесу, в ході якого відбувається безпосереднє поєднання та реалізація теоретичних знань, що отримують аспіранти на заняттях, з практичною діяльністю аспірантів як педагогів. Це дозволяє, з одного боку, закріпити й поглибити знання теорії, а з іншого – набути практичні вміння й навички, необхідні для майбутньої самостійної роботи.

2.1. Мета і завдання педагогічної практики

2.1.1. Практика організовується та проводиться на кафедрах університетів України з метою набуття досвіду педагогічної діяльності, а також:

- закріплення і поглиблення теоретичних знань, отриманих під час навчання в аспірантурі;
- поглиблення та застосування фахових знань у розв'язанні конкретних педагогічних завдань практики;
- отримання уявлень про діяльність кафедри на посаді науково-педагогічного працівника у період проходження практики;
- набуття досвіду проведення під безпосереднім керівництвом керівника практики семінарських та практичних (тренінгових) занять, а також консультацій;
- інтеграції науково-дослідної та педагогічної діяльності практикантів;
- впровадження результатів дисертаційної роботи в освітній процес;

- формування педагогічних здібностей на основі первинного досвіду практики;
- формування навичок самоосвіти і самовдосконалення.

2.1.2. У процесі проходження педагогічної практики аспіранти повинні оволодіти такими компонентами:

- предметними, що є важливими для успішної професійної діяльності за певною спеціальністю;
- передовими концептуальними та методологічними знаннями в галузі науково-дослідної та/або професійної діяльності і на межі предметних галузей (знання та розуміння);
- розробкою та реалізацією проєктів, включаючи власні дослідження, які мають можливість переосмислити наявні та створити нові цілісні знання розв'язувати значущі соціальні, наукові, культурні, етичні та інші завдання;
- критичний аналіз, оцінювання і синтез нових ідей.
- спілкування у діалоговому режимі з широкою науковою спільнотою та громадськістю в певній галузі наукової та/або професійної діяльності.

2.1.3. В процесі проходження педагогічної практики аспіранти повинні знати:

- організацію навчального і виховного процесу у закладі вищої освіти;
- структуру та зміст викладацької діяльності;
- методику підготовки і проведення занять, організацію самостійної та індивідуальної роботи;
- основи педагогіки вищої школи.

Структура практики

Тема	Результати навчання	Завдання
Навчальна діяльність аспіранта-практиканта	Здатність організувати та проводити різні види навчальних занять	Планування власної викладацької діяльності, підготовка до занять; проведення навчальних занять за розкладом у закріпленій академічній групі; проведення психолого-педагогічного аналізу відвіданих занять; виготовлення роздавального дидактичного матеріалу; перевірка письмових робіт студентів; проведення консультацій для студентів
Методична діяльність аспіранта-практиканта	Здатність аналізувати проведення різних форм організації освітнього процесу та різних видів навчальних занять, розробляти навчально-методичне забезпечення	Ознайомлення аспірантів з особливостями організації освітнього процесу у вищому навчальному закладі (ознайомлення з освітньо-кваліфікаційною характеристикою фахівця, навчальним планом, розкладом занять тощо); ознайомлення з кредитно-рейтинговою організацією курсу, що доручено викладати; ознайомлення зі змістом освіти з обраного фаху (навчальні програми з дисциплін та робочі програми з навчальних дисциплін, підручники, посібники, методичні рекомендації); участь аспірантів у засіданнях кафедр, методичних секцій, в роботі семінарів викладачів тощо; складання робочої навчальної програми курсу, що доручено проводити (тематичного плану і планів окремих занять, завдань для самостійної роботи, завдань для поточного, модульного і підсумкового видів контролю тощо); відвідування та аналіз занять викладачів кафедри та аспірантів-

		практикантів
Виховна діяльність аспіранта-практиканта	Здатність здійснювати різні види педагогічної комунікації, вибирати і конструювати зміст, форми, методи і засоби виховної, позааудиторної роботи	Ознайомлення з організацією виховної роботи у ЗВО; ознайомлення з комплексним планом організаційно-виховної роботи ЗВО, планом виховної роботи на факультеті; виконання обов'язків помічника куратора академічної групи; планування виховної роботи в академічній групі; відвідання та аналіз виховних заходів, що проводять інші аспіранти-практиканти

Досягнення педагогічною практикою заявленої мети передбачає формування та закріплення компетентностей, сформованих при оволодінні матеріалом освітніх компонент програми.

Інтегральна компетентність:

ІК1. Здатність продукувати нові ідеї, розв'язувати комплексні проблеми у галузях мікробіології, вірусології і біотехнології та/або дослідницько-інноваційної діяльності, застосовувати методологію наукової та педагогічної діяльності, а також проводити власне наукове дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення.

Загальні компетентності:

ЗК01. Формування системного наукового світогляду, професійної етики та загального культурного кругозору.

ЗК02. Здатність вчитися впродовж життя й оволодівати сучасними знаннями з метою поглиблення теоретичних і методичних знань у галузі біології та суміжних наук, а також спеціалізованими концептуальними знаннями, які є основою для оригінального абстрактного мислення, аналізу, синтезу та інноваційної діяльності, та застосовувати отримані знання на практиці.

ЗК04. Здатність застосовувати сучасні інформаційні технології, бази даних та інші електронні ресурси у науковій та освітній діяльності в тому числі для пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК05. Здатність до усної та письмової презентації результатів власного наукового дослідження українською мовою та наукової комунікації.

ЗК06. Здатність спілкуватися іноземною мовою та працювати у міжнародному контексті.

ЗК07. Здатність працювати як у команді, так і автономно.

ЗК08. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).

ЗК09. Здатність діяти на основі етичних кодексів і професійної етики науковця, діяти соціально, відповідально та свідомо.

Спеціальні компетентності:

СК01. Здатність до продукування нових ідей і розв'язання комплексних завдань у галузях мікробіології, вірусології і біотехнології, а також до застосування сучасних методологій, методів та інструментів педагогічної та наукової діяльності за фахом.

СК02. Глибокі фундаментальні і прикладні знання і розуміння історії, основних концепцій, сучасних теоретичних і практичних проблем біологічної науки та мікробіології, вірусології та біотехнології як її складових.

СК04. Здатність до критичного оцінювання, інтерпретації та синтезу нової інформації та даних у галузі біології і, зокрема, мікробіології, вірусології та біотехнології.

СК09. Здатність дотримуватись етичних норм та принципів академічної доброчесності, вимог чинного законодавства про авторське право в науковій та науково-педагогічній діяльності.

СК10. Здатність здійснювати науково-педагогічну діяльність у закладах вищої освіти із застосуванням сучасних освітніх технологій.

СК12. Здатність і готовність до просвітницької діяльності серед населення з метою підвищення рівня біологічної та екологічної культури суспільства.

Очікувані результати навчання

Проходження педагогічної практики аспірантами освітньо-кваліфікаційного рівня «Доктор філософії» за спеціальністю 091 Біологія та біохімія (Е1 біологія та біохімія) спрямовано на досягнення, закріплення і вдосконалення наступних програмних результатів:

ПР1 (Зн1). Концептуальні та методологічні знання з біології та вірусології як її складової, історії її розвитку та сучасного стану наукових знань.

ПР7 (Зн7). Знання наукових праць провідних зарубіжних вчених, наукових шкіл та фундаментальних праць у галузі фахового дослідження.

ПР9 (Зн9). Знання методологічних принципів і методів викладацької та виховної діяльності.

ПР12 (Зн12). Знання принципів організації та проведення наукових семінарів, конференцій, з'їздів тощо.

ПР13 (Зн13). Знання норм та принципів академічної доброчесності, етики, авторського та суміжних прав; основ процедури реєстрації прав інтелектуальної власності.

ПР14 (Ум1). Описувати та аналізувати процеси на молекулярному, клітинному та організменному рівнях на основі фундаментальних загальнонаукових принципів і знань.

ПР15 (Ум2) Демонструвати глибоке знання передових сучасних концептуальних і методологічних знань в галузі науково-дослідницької та/або професійної діяльності в галузі біології, в тому числі вірусології, й на межі предметних галузей знань та досконале володіння термінологією.

ПР17 (Ум4). Працювати з науковою літературою, що передбачає здійснення моніторингу наукових джерел інформації, аналіз та критичну оцінку даних літератури, використовуючи наукометричні платформи, такі як Web of Science, Scopus та ін., з метою виявлення найбільш актуальних та малодосліджених питань.

ПР20 (Ум7). Готувати усні та письмові презентації результатів власного наукового дослідження державною мовою.

ПР21 (Ум8). Застосовувати у науковій та науково-педагогічній діяльності сучасні інформаційні технології та інструменти.

ПР23 (Ум10). Опанувати іноземну (англійську) мову на рівні, достатньому для представлення та обговорення результатів власних наукових досліджень відповідно до специфіки спеціальності в усній та письмовій формі, а також для повного розуміння іншомовних наукових та навчальних публікацій з біологічної тематики.

ПР24 (Ум11). Розуміти наукову, творчу діяльність як відносини, що регулюються правом інтелектуальної власності та академічної доброчесності.

ПР25 (К1). Вільно спілкуватися з колегами, широкою науковою спільнотою та громадськістю з питань, що стосуються біології і, зокрема, вірусології та суміжних наук; брати участь у наукових дискусіях та відстоювати власну точку зору.

ПР26 (К2). Представляти власні наукові дослідження на з'їздах, конференціях, симпозіумах, круглих столах тощо.

ПР27 (К3). Використовувати академічну українську мову та іноземну (англійську) мову у професійній діяльності.

ПР28 (К4). Працювати у команді; бути критичним та самокритичним

ПР29 (АВ1). Демонструвати авторитетність, інноваційність, здатність до самостійної та автономної роботи.

ПР31 (АВ3). Демонструвати здатність до саморозвитку та самовдосконалення.

Рядок дисципліни в «Матриці відповідності загальних програмних компетентностей компонентам освітньої програми»

	ЗК 01	ЗК 02	ЗК 04	ЗК 05	ЗК 06	ЗК07	ЗК 08	ЗК 09
ОК 04	+	+	+	+	+	+	+	+

Рядок дисципліни в «Матриці відповідності спеціальних (фахових) програмних компетентностей компонентам освітньої програми»

	СК 01	СК 02	СК 04	СК 09	СК10	СК12
ОК 04	+	+	+	+	+	+

Рядок дисципліни в «Матриці забезпечення програмних результатів навчання (ПРН) відповідними компонентами освітньої програми»

	ПР1	ПР7	ПР9	ПР12	ПР13	ПР14	ПР15	ПР17	ПР20
ОК 04	+	+	+	+	+	+	+	+	+
	ПР21	ПР23	ПР24	ПР25	ПР26	ПР27	ПР28	ПР29	ПР31
ОК 04	+	+	+	+	+	+	+	+	+

Зміст практики

Зміст педагогічної практики охоплює базові питання з фундаментальних дисциплін біології, загальної та прикладної методики навчання, знання з педагогіки та психології, а саме: актуальні проблеми викладання біологічних дисциплін у закладах вищої освіти, реалізація виховних завдань для формування наукового світогляду, патріотичного виховання на прикладах видатних наукових постатей у даних галузях, сприяння гуманізації, естетизації, екологізації особистості.

2.2. Організаційні основи педагогічної практики

2.2.1. Організацію практики та контроль за її проходженням забезпечує ІМВ НАН України, за яким закріплені аспіранти.

2.2.2. Тривалість практики узгоджується з тривалістю основного навчання, розкладом навчального процесу та правилами внутрішнього розпорядку бази практики і визначається навчальною програмою педагогічної практики здобувачів та навчальними планами підготовки докторів філософії в ІМВ НАН України.

2.2.3. Організацію практики здійснюють наукові керівники аспірантів та завідувач аспірантури, обов'язки якого в ІМВ НАНУ виконує вчений секретар. У закладі вищої освіти, до якого аспірант направляється для проходження педагогічної практики, керівник призначається відповідним наказом ЗВО. Для направлення на практику аспірант звертається до вченого секретаря Інституту з проханням підготувати лист-клопотання про проходження практики у ЗВО, в якому аспірант бажає пройти педагогічну практику.

2.2.4. Навчальні програми педагогічної практики узгоджуються з ЗВО, до якого аспірант ІМВ НАНУ направляється для проходження педагогічної практики. У разі проходження педагогічної практики в ІМВ НАНУ, навчальна програми практики узгоджується з ЗВО, який направив студентів для проходження виробничої/дипломної практики до ІМВ НАНУ.

2.2.5. Вищий навчальний заклад, до якого аспіранти та здобувачі ІМВ НАНУ, направляються для проходження педагогічної практики згідно договорів про наукову та творчу співдружність відповідають за науково-методичне забезпечення практики, та контроль її виконання здобувачами вищої освіти.

2.2.6. Безпосередній керівник практики від бази практики зобов'язаний:

- надати методичну допомогу у плануванні та організації навчальної взаємодії;
- контролювати роботу аспіранта, відвідування занять та інші види його роботи зі студентами, приймати заходи щодо ліквідації недоліків в організації практики;
- надавати допомогу організаційного та методичного характеру навчальної взаємодії та з підготовки практикантом щоденника практики, індивідуального плану проходження навчально-педагогічної практики аспіранта; звіту про проходження практики;
- брати участь у настановчому інструктажі (перед початком практики);
- у випадку порушення практикантом дисципліни, нехтування своїми обов'язками, а також виникненні конфліктних ситуацій повідомляти про це письмово (рапортом або заявою) директора ІМВ НАН України;
- підготувати відгук наукового керівника про проходження педагогічної практики

2.2.7. У межах завдань практики здобувач вищої освіти ступеня доктора філософії має право:

- з усіх питань, які виникають під час проходження педагогічної практики, звертатись до наукового керівника, вносити пропозиції щодо вдосконалення організації практики;
- за попередньою домовленістю має право відвідувати заняття викладачів ЗВО з метою вивчення методики викладання навчальних дисциплін та ознайомлення з передовим педагогічним досвідом.

2.2.8 Аспірант підпорядковується правилам внутрішнього розпорядку ЗВО, розпорядженням адміністрації та керівника практики. У разі невиконання вимог, які висуваються практиканту, він може бути відсторонений від проходження практики.

Основні види і форми роботи

Проходження педагогічної практики аспірантами передбачає наступні види діяльності:

1. Навчальна робота:

- розробка та проведення навчальних, лекційних, практичних, семінарських, лабораторних занять з відповідних дисциплін навчального процесу;
- проведення консультацій для студентів ЗВО з конкретного навчального предмету;
- проведення індивідуальних занять зі студентами, зокрема при проведенні занять зі студентами-практикантами;
- відвідування занять провідних викладачів кафедри та своїх однокурсників з подальшим їх аналізом;

2. Науково-методична робота

- ознайомлення з робочими навчальними планами, навчальними програмами і навчально-методичними комплексами дисциплін відповідних напрямів підготовки;
- вивчення наукової методичної літератури з метою теоретичного осмислення і оптимізації реального навчального процесу;
- розробка план-конспектів лекційних, семінарських, практичних та/або лабораторних занять;
- складання завдань для проведення поточного, модульного та підсумкового контролю, завдань для проведення тестового контролю;
- впровадження інноваційних форм і методів навчання;
- проведення методичного аналізу навчального матеріалу з метою прогнозування можливих труднощів його засвоєння;

3. Організаційно-виховна робота включає:

- ознайомлення з планом організаційно-виховної роботи кафедри, факультету;
- участь у виховній роботі в студентському колективі, виконання доручень куратора (тьютора) академічної групи;
- проведення ознайомчих екскурсій в ІМВ НАН України з метою ознайомлення студентів-практикантів з роботою Інституту;
- участь у профорієнтаційній роботі.

Конкретний зміст практики узгоджується із керівником аспіранта, завідувачем кафедри, керівниками від бази практики з урахуванням контингенту аспірантів.

Індивідуальні завдання

Під час педагогічної практики аспіранти повинні:

- 1) ознайомитися з навчально-методичною та науковою роботою кафедри, на якій проходять практику; з програмно-методичним забезпеченням тієї навчальної дисципліни, з якої будуть проводитися заняття практикантом; зі специфікою методики роботи педагогічного працівника.

2) вивчити навчальні плани чи програми тієї дисципліни, з якої будуть проводитися практичні заняття; ознайомитися з психологічними, віковими та індивідуальними особливостями контингенту групи, де будуть проводитися навчальні заняття, стан їхньої успішності; особливостями організації та проведення уроків чи навчальних занять.

3) сформувати навички й уміння майбутньої педагогічної діяльності шляхом відвідування занять викладачів кафедри; розробки розгорнутих план-конспектів лекційних, семінарських, лабораторних та практичних занять відповідно до робочої навчальної програми; через проведення навчальних занять (лекційних, практичних, семінарських тощо); відвідування занять своїх колег та їх подальше конструктивне обговорення, складання аналізу та самоаналізу проведених занять.

Методичні рекомендації

Під час проходження педагогічної практики аспіранти повинні розвинути свої індивідуальні здібності і закріпити навички професійної педагогічної підготовки, здобути впродовж вивчення дисциплін та спецкурсів. Під час підготовки до лекцій, лабораторних, та практично-семінарських занять аспірантам необхідно консультуватись з керівником практики та провідними викладачами курсу, викладачами відповідних предметів з метою отримання порад, інструментарію, методичних рекомендацій та матеріалів щодо їх організації та проведення.

Рекомендації щодо дій аспіранта-практиканта на базі практики

Упродовж навчання аспірант педагогічної практики:

1) отримує настанови на кафедрі;

2) закріплюється за академічною групою, на базі якої виконує педагогічну, науково-методичну та організаційно-виховну роботу з практики, знайомиться з документацією з педагогічної практики (завданням-звітом, індивідуальним завданням, графіком роботи), вивчає документацію кафедри – план роботи, програми, методичне забезпечення відповідних навчальних дисциплін, індивідуальний план роботи і складає на цій основі індивідуальний план практики, який подає на затвердження куратору чи керівнику практики;

3) з'ясовує наявність і відповідність засобів навчання змісту навчальної дисципліни та інших форм роботи з студентами (знайомство з обладнанням навчальних аудиторій, методичних кабінетів, музеїв, бібліотек тощо);

4) ознайомлюється з напрямками роботи науково-дослідних лабораторій кафедри, з роботою навчально-методичного кабінету;

5) відвідує всі навчальні заняття керівника від бази практики (куратора) з відповідної дисципліни та заняття; відвідує всі заняття у закріпленій академічній групі з метою вивчення контингенту.

Протягом подальшого часу проходження педагогічної практики (відповідно до графіку) аспірант:

1) активно виконує всі види педагогічних та організаційно-виховних робіт педагогічного працівника: відвідує заняття, здійснює самоаналіз та аналіз прослуханих занять;

2) виконує педагогічне навантаження у закріпленому навчальному контингенті;

3) проводить заняття практичного модуля за розкладом; здійснює роботу в межах самостійного модуля (проведення занять, розробка планів, складення конспектів занять, розробка тестових завдань для підсумкового контролю тощо), готує та проводить індивідуальні заняття;

4) добирає та виготовляє відповідну наочність, веде облік оцінок у журналі під наглядом провідного викладача дисципліни від кафедри, виконує завдання щодо методичного вдосконалення навчальної дисципліни, бере участь у роботі засідань кафедри факультету;

5) веде документацію щодо практики (щоденник практики, інші документи).

Завершальним етапом педагогічної практики є оформлення звітної документації щодо проходження практики, підготовка до заліку та захисту практики.

Перед кожним заняттям практикант зобов'язаний подати розгорнутий конспект заняття для узгодження з куратором, що є допуском до проведення відповідного заняття.

Під час педагогічної практики повинні бути оцінені наступні види робіт:

1) проведення теоретичного заняття з визначеної дисципліни;

2) проведення практичного, семінарського, лабораторного заняття;

3) самоаналіз проведеного заняття та аналіз відвідуваних занять інших практикантів;

4) складання завдань тестового поточного та підсумкового контролю з визначеного викладачем матеріалу;

5) виконання завдань індивідуальної роботи: проведення заняття, розробка дидактичних матеріалів, створення контрольного блоку тощо;

3. ПІДВЕДЕННЯ ПІДСУМКІВ ТА ЗАХИСТ РЕЗУЛЬТАТІВ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ.

Після проходження педагогічної практики аспірант подає до наукового керівника такі документи:

- загальний звіт про проходження практики та заповнений, підписаний керівником практики від ЗВО і засвідчений печаткою щоденник практики;
- відгук наукового керівника від бази практики про проходження практики;
- довідку з бази практики про її проходження.

Аспіранти мають право проходити педагогічну практику в інших закладах вищої освіти України, та за кордоном, використовуючи можливості академічної мобільності, з наступним поданням щоденника практики та розгорнутої характеристики від відповідального куратора з місця проходження практики.

Методи контролю проходження педагогічної практики

Поточний контроль під час проходження педагогічної практики здійснюється керівником від бази практики та науковим керівником аспірантам шляхом аналізу та оцінки їх систематичної роботи, залікових навчальних занять.

Підсумковий контроль здійснюється наприкінці проходження практики шляхом оцінювання цілісної систематичної педагогічної діяльності аспірантів протягом конкретного періоду. Вид оцінювання – диференційований залік. При оцінюванні обов'язково враховуються рекомендація керівника від бази практики.

При висвітленні диференційованої оцінки аспіранту враховується рівень теоретичної підготовки майбутнього викладача, якість виконання завдань практики, рівень оволодіння педагогічними вміннями й навичками, ставлення до студентів, акуратність, дисциплінованість, якість оформлення документації та час її подання. Оцінка за захист звіту про практику та демонстрацію набутих аспірантом практичних знань і вмінь визначається за якістю доповіді про виконання плану практики та відповідей на запитання. Перевірка та оцінювання знань, умінь і практичних навичок аспірантів здійснюються за 100-бальною шкалою у процесі залікового модульного контролю.

Під час заліку визначається рейтингова оцінка успішності аспіранта за проведену практику. Рейтингова залікова оцінка аспіранта не повинна бути меншою від 60 балів. Вона дорівнює сумі оцінок за захист звіту про практику та демонстрацію набутих аспірантом практичних знань і вмінь, а також базується на результатах поточного контролю (відвідування, повнота і якість виконання завдань практики, відгук керівника практики від бази, вчасність та якість оформлення аспірантом щоденника і звіту про практику).

Предметом оцінювання якості практичної підготовки аспіранта є рівень набутих ним практичних знань і навичок, уміння вести полеміку та захищати запропоновані у звіті положення. Отже, якість практичної підготовки аспіранта оцінюється за такими показниками поточного і підсумкового модульного контролю:

- 1) самостійне проведення навчальних занять;
- 2) повнота і якість виконання завдань практики, відгук керівника практики від бази;
- 3) вчасність та якість оформлення студентом щоденника і звіту про практику, своєчасне представлення їх на перевірку керівникові;
- 4) демонстрація набутих практичних знань і вмінь, захист звіту про практику.

Питання до диференційованого заліку з педагогічної практики

1. Оцініть оптимальність змісту проведених Вами занять (тип заняття, обсяг, складність, науковість тощо).
2. Чи вдалося реалізувати заплановані положення з обраного предмету чи дисципліни під час проходження педагогічної практики?
3. Чи вдалося звернути увагу на умінні студентів аналізувати, порівнювати, узагальнювати, робити висновки; на наявність у них спеціальних умінь і навичок ставити досліди, проводити спостереження, працювати з роздатковим матеріалом, текстом і позатекстовими компонентами підручника?
4. Оцінити власне бачення проведених занять.
5. Чи була досягнута основна мета проведеного заняття?
6. Обґрунтування обраної структури і методичних прийомів ведення занять. Які проблеми виникали та які були шляхи їх вирішення?
7. Чи використовували основні положення поетапного формування понять при поясненні завдань занять?
8. Чи була можливість реалізувати міжпредметні зв'язки на заняттях? Як саме вони були реалізовані?
9. На якому рівні було організовано закріплення і узагальнення вивченого матеріалу заняття?

10. Чи відповідав обсяг і характер домашнього завдання віковим особливостям студентів?

11. Чи було, на Вашу думку, домашнє завдання проведеного заняття спрямованим на закріплення основних питань теми, що вивчалася?

12. Чи забезпечить виконання домашнього завдання проведеного заняття більш якісне вивчення матеріалу наступного зняття?

13. Які методи і методичні прийоми були застосовані на кожному етапі проведеного заняття? Чи сприяли дібрані методи вирішенню завдань кожного етапу заняття?

14. Аналіз діяльності учнів чи студентів на занятті.

15. Які форми організації навчально-пізнавальної діяльності студентів на проведеному занятті (індивідуальні, групові, колективні) були використані і чому? Скільки студентів одержали оцінки за заняття?

16. Використання основного навчального обладнання. Чи вдалося вам ефективно використати обладнання, що є в кабінеті під час проведення заняття? Як ви використовували?

17. Які форми організації навчання були проведені під час проходження педагогічної практики? Які заняття були найефективнішими і завдяки чому?

18. Які сучасні навчально-педагогічні технології було використано під час проведення заняття?

19. Які були виготовлені засоби навчання під час проходження педагогічної практики?

20. Яка була проведена позакласна робота під час проходження педагогічної практики, її аналіз.

Шкала підсумкового оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою для практики	Критерії оцінювання
90 – 100	A	відмінно	Відгук керівника від практики позитивний Всі необхідні документи оформлені вчасно і правильно Доповідь і відповіді на запитання вірні й повні
80 – 89	B	добре	Відгук керівника від практики позитивний Є деякі несуттєві недоліки у оформленні документації Доповідь недостатньо повна, а відповіді недостатньо вірні або викладені з незначними помилками
70 – 79	C		Відгук керівника від практики позитивний, але містить несуттєві зауваження Є деякі несуттєві недоліки у оформленні документації Доповідь недостатньо повна, а відповіді недостатньо вірні або викладені з незначними помилками
60 – 69	D	задовільно	Відгук керівника від практики в цілому позитивний, але містить зауваження Індивідуальний план практики виконаний не в повній мірі

			У оформленні документації є суттєві помилки Доповідь неповна, а відповіді в основному вірні, але викладені зі значними помилками
50 – 59	E		Відгук керівника від практики в цілому негативний, містить суттєві зауваження Індивідуальний план практики виконаний не в повній мірі У оформленні документації є суттєві помилки Доповідь неповна, а відповіді в основному вірні, але викладені зі значними помилками
26 – 49	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	Відгук керівника від практики негативний У оформленні документації є суттєві помилки Доповідь неповна, а відповіді в основному вірні, але викладені зі значними помилками
0-25	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	Відгук керівника від практики негативний Документація оформлена неправильно чи взагалі відсутня Доповідь не підготовлена або не розкриває суті проведеної роботи

4.РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Законодавчі і нормативні документи

1. Закон України «Про освіту».
2. Закон України «Про вищу освіту» .
3. Про затвердження Концепції розвитку педагогічної освіти: Наказ МОН України від 16 липня 2018 р. № 776.
4. Національна стратегія розвитку вищої освіти в Україні на період 2022 – 2032 роки: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 23 лютого 2022 року № 286-р.

Рекомендована література

1. Стражнікова І. Педагогіка вищої школи: навчально-методичний посібник. /І. Стражнікова. – Івано-Франківськ: НАІР, 2018. - 120 с.
2. Біляковська О.О. Дидактика вищої школи: навч.посібн. / О.О. Біляковська, І.Я. Мишишин, С.Б. Цюра. - Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2013. - 360 с.
3. Гладуш В.А. Педагогіка вищої школи: теорія, практика, історія. Навч. посіб. / В.А. Гладуш, Г.І Лисенко – Д., 2014. – 416 с.
4. Каплінський В.В. Методика викладання у вищій школі: Навчальний посібник . – Вінниця: ТОВ «Ніланд ЛТД», 2015 – 224 с.
5. Нагаєв В.М. Педагогіка вищої школи: Навчальний посібник./ В.М. Нагаєв. – Х. : «Стильна типографія», 2019. – 267 с.
6. 8. Подоляк Л.Г. Психологія вищої школи: підручник,-3-є вид. /Л.Г. Подоляк, В.І. Юрченко. -К. : Каравела, 2011. -360 с.
7. Проблеми формування професіоналізму особистості та діяльності майбутнього фахівця в контексті вимог євроінтеграції: колективна монографія / під наук. ред. проф. О.С. Цокур. -Одеса: СПД Бровкін О.В., 2012. -160 с.

8. Чернілевський Д.В. Педагогіка та психологія вищої школи: навч. посібн./ Д.В. Чернілевський, М.І. Томчук. - Вінниця: Війн, соц.-екон. ін.-тут Ун-ту "Україна", 2006. -402 с.

9. Тюріна В.О. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. / [В.О. Тюріна, М.О. Котелюх, О.І. Федоренко та ін.]; за заг. ред. О.І. Федоренко; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків : ФОП Бровін О.В., 2020. - 240 с.

10. Вітвицька С.С. Основи педагогіки вищої школи. Fundamentals of Higher School Pedagogy: Білінгвальний навчально-методичний посібник для студентів закладів вищої освіти. 2-ге вид. перероб і доп. / С.С. Вітвицька, Н.М. Андрійчук. – Житомир: Вид-во ЖДУ, 2019. - 312 с.

Інформаційні ресурси

1. Методи навчання та їх класифікація // Сайт «Osvita.Ua» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://osvita.ua/school/theory/780/>

2. Нагаєв В.М. Методика викладання у вищій школі [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://moskalik.at.ua/kurs_lekziy/mmmvvv.doc

3. Теорія та методика навчання фундаментальних дисциплін у вищій школі [Електронний ресурс]. – Режим доступу : та https://books.google.com.ua/books?id=61UoDwAAQBAJ&pg=PA60&hl=uk&source=gbs_toc_r&cad=2#v=onepage&q&f=false